

FUNKTIONFÖRMÅGOR I FOKUS

Psykolog Cristina Dávila Andersson
Psykolog Annica Kosner

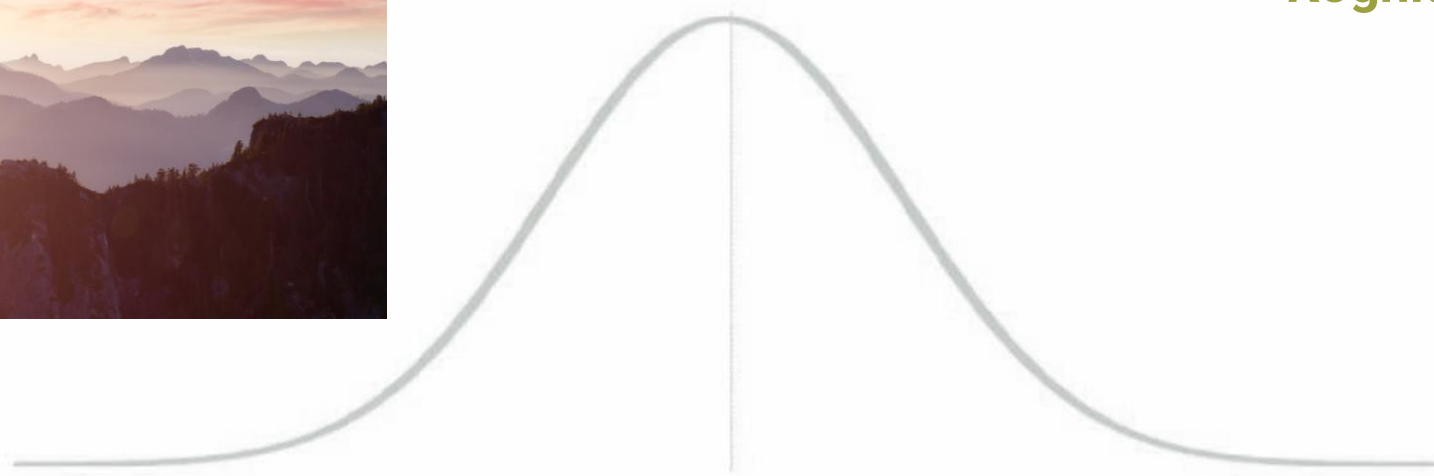

10-11.30

<h3>Mentalisering</h3> <p>Förmågan att skilja mellan egna och andras tankar, känslor och handlingar.</p> <p>Förmågan att vända perspektiv - att se sig själv med andras ögon och förstå andra utifrån deras inre värld.</p>	<h3>Social interaktion</h3> <p>Förmågan att inleda, upprätthålla och avsluta ömsesidighet i social interaktion och kommunikation.</p> <p>Förmågan att dela tankar, känslor och erfarenheter. Att använda sig av och tolka verbala och icke-verbala signaler vid social interaktion och social kommunikation.</p>	<h3>Impulskontroll</h3> <p>Förmågan att hejda impulser. Att reflektera och tänka efter innan något görs eller sägs.</p>
<h3>Central Koherens</h3> <p>Förmågan att se hur olika delar hänger ihop och se om ena bitarna är missgafflade.</p> <p>Förmågan att se sambandsband och att använda bitarna för att bygga en enhetlig bild av en situation.</p>	<h3>Flexibilitet</h3> <p>Förmågan att anpassa sig till plötsliga förändringar, hantera oväntade händelser och andra beteenden efter nya situationer eller krav.</p>	<h3>Aktivitetsnivå</h3> <p>Förmågan att anpassa aktivitetsnivå efter behovet i situationen och engagemangets nivå så att energin inte blir för hög eller för låg.</p>
<h3>Föreställningsförmåga</h3> <p>Förmågan att skapa inre bilder och föreställa sig saker eller händelser i tanken.</p>	<h3>Perception</h3> <p>Förmågan att ta emot och tolka sinnesintryck från omvärlden.</p> <p>En överkänslighet, underkänslighet eller ett anomaliskt sätt att tolka sinnesintryck kan förekomma.</p> <p>Intrycken kan upplevas som obehagliga eller lustfyllda.</p>	<h3>Uppmärksamhet</h3> <p>Förmågan att reglera uppmärksamheten och inte gå sig förlorad av abstraktioner, inlärning eller utifrån omgivningen.</p> <p>Förmågan att fokuserad, delad och splittrad uppmärksamhet samt utställighet.</p>
<h3>Kognitiv begåvning</h3> <p>Förmågan till logiskt och abstrakt tänkande, problemlösning och inlärning.</p> <p>Förmågan att ta in, bearbeta och använda information. Hur snabbt och effektivt det går att förstå och tolka information.</p>	<h3>Tidsuppfattning</h3> <p>Förmågan att känna av, förstå och hantera tid.</p>	<h3>Affektsmitta</h3> <p>Förmågan att känna av och påverkas av andras känslor.</p>
<h3>Språklig förmåga</h3> <p>Förmågan att förstå och uttrycka sig på sina modersmål.</p> <p>Det språkliga förmågan omfattar ordförståelse, grammatik, språkstämning och uttrycksförmåga.</p>	<h3>Motorik</h3> <p>Grvmotorik är förmågan att kontrollera och samordna de stora muskelgrupperna. Det behövs för att till exempel gå, springa, hoppa och lyfta.</p> <p>Förmågan är förmågan att göra små och noggranna rörelser med små muskelgrupper. Det behövs för att till exempel skriva, ty eller plocka upp små saker.</p>	<h3>Affektreglering</h3> <p>Förmågan att förstå, hantera och reglera känslomässiga reaktioner så att de är i balans och passar situationen.</p>
<h3>Arbetsminne</h3> <p>Förmågan att tillfälligt hålla och hantera information i minnet för att lösa uppgifter, som att räkna i huvudet eller följa instruktioner.</p> <p>Arbetsminnet fungerar som ett mentalt anteckningsblock som bara kan hålla några få saker i minnet åt gången.</p>	<h3>Automatisering</h3> <p>Förmågan att utföra en uppgift utan medveten ansträngning. Det kan handla om att gå, lå på sig eller lösa, där kroppen och kroppen arbetar nästan av sig själva.</p> <p>Detta gör att fokus kan lagras på andra, mer krävande uppgifter.</p>	<h3>Exekutiva funktioner</h3> <p>Hjarnans dirigent - Förmågan att planera, organisera och samordna handlingar för att nå ett mål.</p> <p>Att skapa struktur, sätta rätt prioriteringar och anpassa sig till förändringar för att övervinna hinder och hålla fokus på målet.</p>

Kognitiv begåvning

IF

SÄRSKILD
BEGÅVNING

% inom intervall	2,14%			13,59			68,26%						13,59%			2,14%			
Percentil	0,1	0,4	0,0	2,3	5	8,8	15,9	25,8	36,3	50	63,7	74,2	84,1	91,2	95	97,7	99,1	99,6	99,9
Z-poäng	-3			-2			-1			0			1			2			3
Indexpoäng	53	58	63	68	73	78	83	88	93	98	103	108	113	118	123	128	133	138	143
	54	59	64	69	74	79	84	89	94	99	104	109	114	119	124	129	134	139	144
Skalpoäng	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110	115	120	125	130	135	140	146
	56	61	66	71	76	81	86	91	96	101	106	111	116	121	126	131	136	141	146
Kvalitativt	57	62	67	72	77	82	87	92	97	102	107	112	117	122	127	132	137	142	147
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
	Betydligt under genomsnittet			Klart under genomsnittet			Genomsnittets nedre del		Genomsnittligt			Genomsnittets övre del		Klart över genomsnittet			Betydligt över genomsnittet		

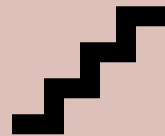
DEFINITIONER

En funktionsnedsättning

En nedsättning av fysisk, psykisk eller intellektuell funktionsförmåga.

Ett **funktionshinder** avser de begränsningar som en funktionsnedsättning innebär för en person i relation till omgivningen.

Funktionsrätt-Individens rätt att fungera i samhället på lika villkor, med de anpassningar och det stöd som behövs för delaktighet och självbestämmande. Det handlar om att undanröja hinder i miljön och skapa ett tillgängligt samhälle där alla kan delta utifrån sina förutsättningar.

DCD

ADHD

ASD

IF

**TOURETTES
SYNDROM**

DLD

MÄNNISKOSYNYNEN

Istället för att tänka

Kan göra rätt men vill inte...

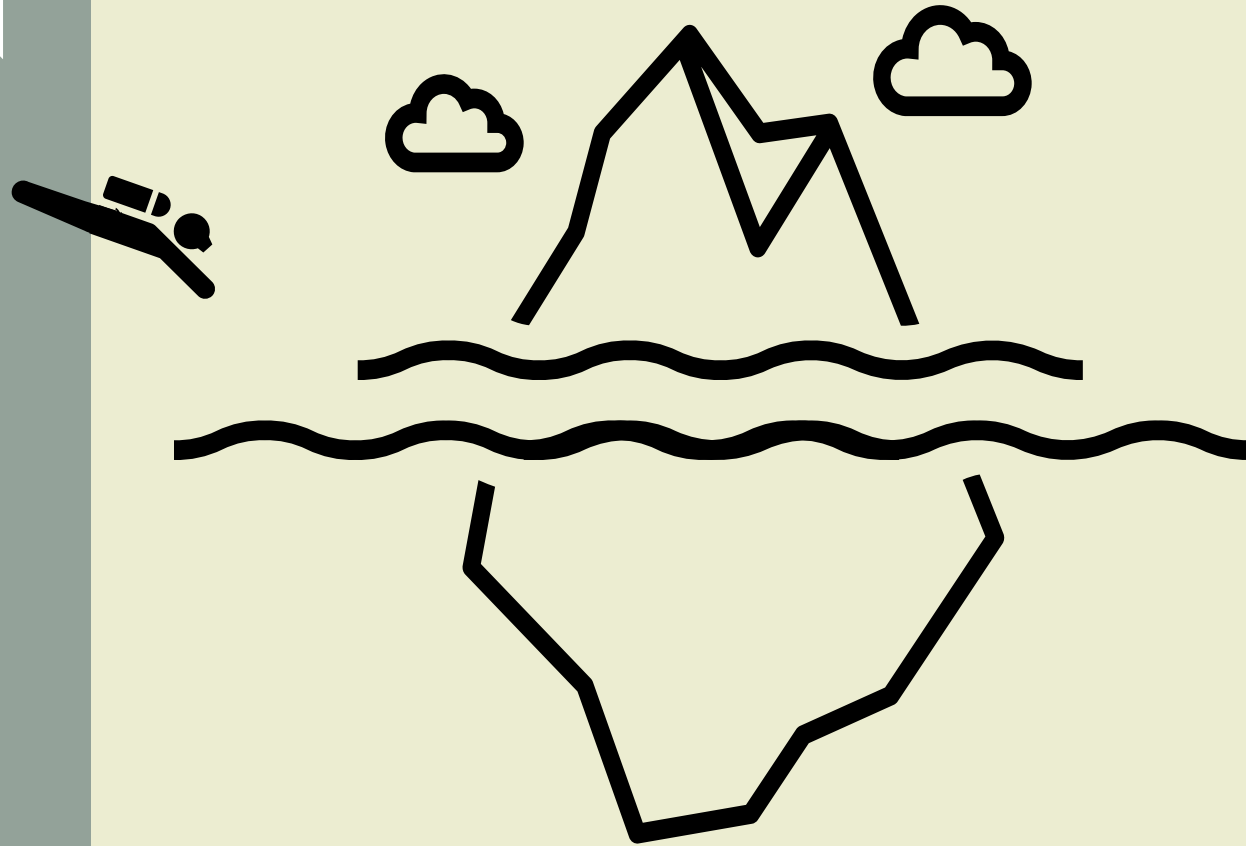
Tänker vi att människor gör rätt om de kan.

Vill göra rätt men kan inte, något blev för svårt.

Respektlös

Lat

Trotsig

MÄNNISKOR SOM KAN UPPFÖRA SIG GÖR DET

Om vi nu tänker att
människor gör rätt om de
kan, varför blir det då fel
ibland?

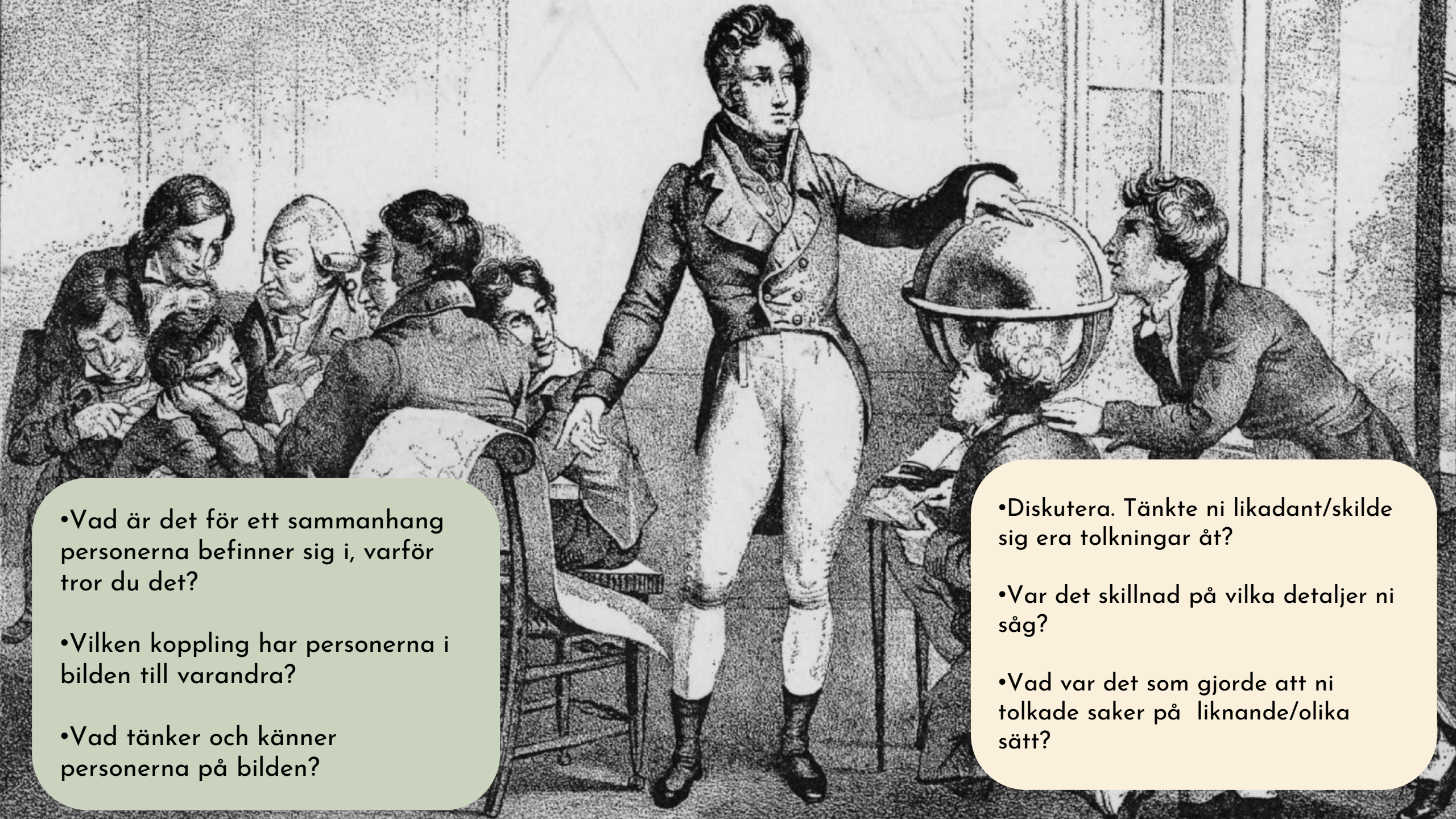
Vilka styrkor i förmågor har du?

Vilka brister i förmågor har du?

Och hur ser det ut när du är förkyld?

<h3>Mentalisering</h3> <p>Förmågan att skilja mellan egna och andras tankar, känslor och handlingar. Förmågan att vända perspektiv - att se sig själv med andras ögon och förstå andra utifrån deras inre värld.</p>	<h3>Social interaktion</h3> <p>Förmågan att inleda, upprätthålla och skapa ömsesidighet i social interaktion och kommunikation. Förmågan att dela tankar, känslor och erfarenheter. Att använda sig av och tolka verbala och icke-verbala signaler vid social interaktion och social kommunikation.</p>	<h3>Impulskontroll</h3> <p>Förmågan att hejda impulser. Att reflektera och tänka efter innan något görs eller sägs.</p>
<h3>Central Koherens</h3> <p>Förmågan att se hur olika delar hänger ihop och i sig emellan bildar en meningfull helhet. Förmågan att se sambandsband och att använda information från tidigare erfarenheter för att tolka, förstå och hantera nya eller liknande situationer.</p>	<h3>Flexibilitet</h3> <p>Förmågan att anpassa sig till plötsliga förändringar, hantera oväntade händelser och andra betydande efter nya situationer eller krav.</p>	<h3>Aktivitetsnivå</h3> <p>Förmågan att organisera aktiviteter efter behovets situationer och energinivåns nivå så att energinivån inte är för hög eller för låg.</p>
<h3>Föreställningsförmåga</h3> <p>Förmågan att skapa inre bilder och föreställa sig saker eller händelser i tanken.</p>	<h3>Perception</h3> <p>Förmågan att ta emot och tolka sinnesintryck från omvärlden. En överkänslighet, underkänslighet eller ett annorlunda sätt att tolka sinnesintryck kan förekomma. Intrycken kan upplevas som obehagliga eller lufsfyllda.</p>	<h3>Uppmärksamhet</h3> <p>Förmågan att reglera uppmärksamheten och inte låta sig störas av distraktioner i miljön eller utifrån omgivningen. Förmågan till fokuserad, delad och splittrad uppmärksamhet samt utställighet.</p>
<h3>Kognitiv begåvning</h3> <p>Förmågan till logiskt och abstrakt tänkande, problemlösning och inläring. Förmågan att ta in, bearbeta och använda information. Hur snabbt och effektivt det går att förstå och tolka information.</p>	<h3>Tidsuppfattning</h3> <p>Förmågan att känna av, förstå och hantera tid.</p>	<h3>Affektsmitta</h3> <p>Förmågan att känna av och påverkas av andras känslor.</p>
<h3>Språklig förmåga</h3> <p>Förmågan att förstå och uttrycka sig på sina modersmål. Den språkliga förmågan omfattar ordförståelse, grammatik, stavfärdighet och uttrycksförmåga.</p>	<h3>Motorik</h3> <p>Grönmotorik är förmågan att kontrollera och samordna de stora muskelgrupperna. Det behövs för att till exempel gå, springa, hoppa och lyfta. Förmågan är förmågan att göra små och noggranna rörelser med små muskelgrupper. Det behövs för att till exempel skriva, sy eller plöja upp små saker.</p>	<h3>Affektreglering</h3> <p>Förmågan att förstå, hantera och reglera känslomässiga reaktioner så att de är i balans och passar situationen.</p>
<h3>Arbetsminne</h3> <p>Förmågan att tillfälligt hålla och hantera information i minnet för att lösa uppgifter, som att räkna i huvudet eller följa instruktioner. Arbetsminnet fungerar som ett mentalt anteckningsblock som bara kan hålla några få saker i minnet åt gången.</p>	<h3>Automatisering</h3> <p>Förmågan att utföra en uppgift utan medveten omständighet. Det kan handla om att gå, låta på sig eller lösa, där förmågan och kroppen arbetar nästan av sig själva. Detta gör att fokus kan lagras på andra, mer krävande uppgifter.</p>	<h3>Exekutiva funktioner</h3> <p>Hjarnans dirigent - Förmågan att planera, organisera och samordna handlingar för att nå ett mål. Att skapa struktur, sätta rätt prioriteringar och anpassa sig till förändringar för att övervinna hinder och hålla fokus på målet.</p>

•Vad är det för ett sammanhang personerna befinner sig i, varför tror du det?

•Vilken koppling har personerna i bilden till varandra?

•Vad tänker och känner personerna på bilden?

•Diskutera. Tänkte ni likadant/skilde sig era tolkningar åt?

•Var det skillnad på vilka detaljer ni såg?

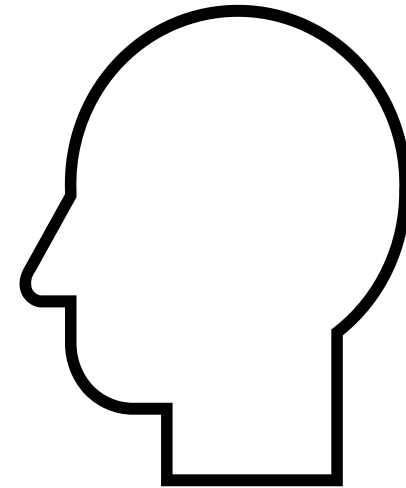
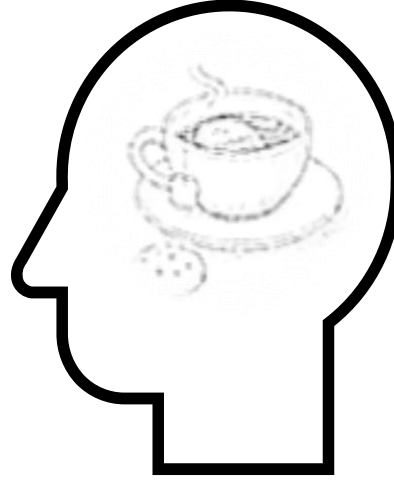
•Vad var det som gjorde att ni tolkade saker på liknande/olika sätt?

VAD SÅG DU?

Föreställningsförmåga

Förmågan att skapa inre bilder och föreställa sig saker eller händelser i tanken.

JULKLAPPAR

Språklig förmåga

Förmågan att förstå och uttrycka sig på sina modersmål.

Den språkliga förmågan omfattar ordförråd, grammatik, språkförståelse och uttrycksförmåga.

Sitt två och två.

Den ene argumenterar för och den andra argumenterar emot att ge julklappar.

MÄNNISKOSYNYNEN

Istället för att tänka
Kan göra rätt men vill
inte...

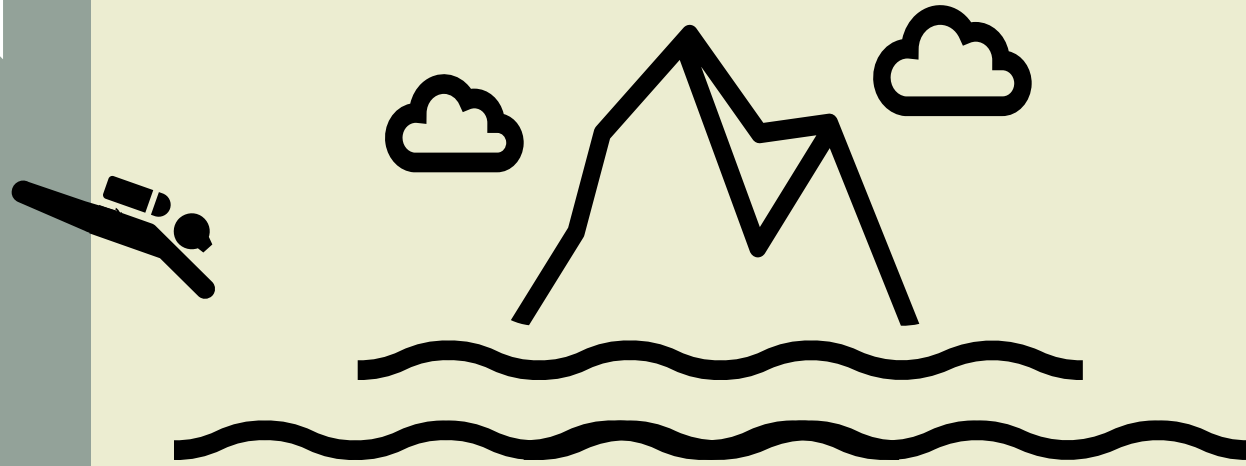
Tänker vi att människor
gör rätt om de kan.

Vill göra rätt men kan
inte, något blev för
svårt.

Respektlös

Lat

Trotsig

Mentalisering Förmågan att tänka, uppmärksamt och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Social interaktion Förmågan att utöva samarbete och kommunikation med andra människor. Förmågan att utöva ledarskap och att utöva ansvar för andra människors handlingar.	Impulskontroll Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna.
Central Koherens Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Flexibilitet Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Aktivitetsnivå Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.
Föreställningsförmåga Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Perception Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Uppmärksamhet Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.
Kognitiv begåvn Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Tidsuppfattning Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Affektsmita Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.
Språklig förmåga Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Automatisering Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Affektreglering Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.
Arbetsminne Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Automatisering Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.	Exekutiva funktioner Förmågan att tänka konsekvent och konsekvent på ett mål och förståelse för konsekvenserna. Förmågan att tänka självständigt, utan att vara påverkad av andra människors tankar.

DET VI SER

1. Ahmed är 30 år och bor på en LSS-gruppbostad. Under **middagen** börjar flera brukare prata högt och skratta. Ahmed skriker "Håll tyst!" och börjar slå på bordet. När personalen försöker lugna honom springer han in på sitt rum och smäller igen dörren.

2. Sara är 19 år, hon bor hemma men får stöd i en daglig verksamhet. Handledaren föreslår att gruppen ska gå till **simhallen**. Sara säger upprört "Jag tänker inte gå!" När handledaren försöker prata med henne, börjar Sara kasta saker från bordet och går därifrån.

3. Linus är 26 år. Han är på en utflykt med personal och några andra brukare från sitt LSS-boende. Utflykten går till en **djurpark**, men det är fler besökare än väntat och ljudnivån är hög. Linus börjar slå sig själv på huvudet och försöker dra sig undan när personalen närmar sig honom.

4. Yasmin är 35 år. Hon bor i en servicebostad. När personalen påminner Yasmin om att hon behöver **städa** sitt rum, har hon svårt att uttrycka sig, pratar långsamt och säger något som är svårt att förstå. Hon försöker flera gånger göra sig förstådd, börjar därefter gråta och vanka av och ann.

OLIKA TYPER AV STÖD

KOGNITIVT STÖD

- Kognitivt stöd används för att avlasta hjärnan.
- Allt som gör det lättare att förstå, minnas, tänka, planera, välja och hantera tid.

KOMMUNIKATIONSSTÖD

- Kommunikationsstöd ska underlätta socialt samspel och samtal.
- Utformas utifrån situation i stunden och **individens** kommunikationssätt.

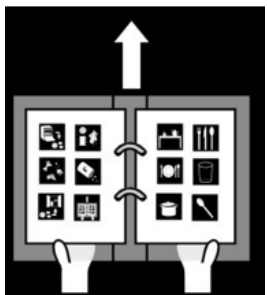
DEN FYSISKA MILJÖN

- En väl utformad fysisk miljö kan minska sensoriska och kognitiva belastningar.
- Förbättrar förmågan att fokusera, kommunicera och interagera.

BILDSTÖD

PICTOGRAM

Godmorgon

TECKEN SOM STÖD
TAKK

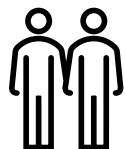
DE SJU FRÅGORNA

Vad ska jag göra?

Var ska jag vara?

Vem ska jag vara med?

Hur länge ska det hålla på?

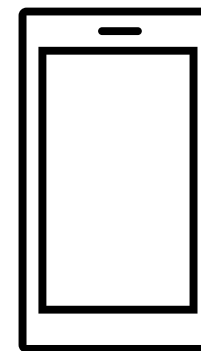
Vad ska hända sen?

Vad behöver jag ha?

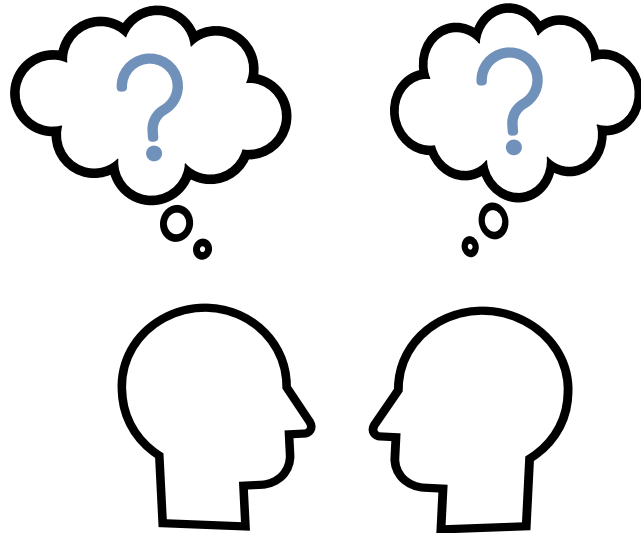
Varför ska jag göra det?

- Välj en funktionsförmåga.
- Vilka **krav** ställer olika situationer och fysiska miljöer på den förmågan?
- Vilket **stöd** behövs för den bristande förmågan?

BRISTANDE FÖRMÅGA	Krav situationer	Krav fysisk miljö
<p>Tidsuppfattning</p> 	<p>Arbete själv i enrum</p> <p>Raster utan personal</p> <p>Lunch i matsal (om sitter kvar själv sist)</p> <p>Jag (personal) säger ofta strax, snart, om en stund, vänta.</p>	<p>Slöjdsalen, time-timern är trasig där.</p> <p>Skolgården, klockan går fel.</p>
Kognitivt stöd	Kommunikationsstöd	Stöd fysiska miljön
<p>Väggklocka</p> <p>Klocka arm</p> <p>Time-timer</p> <p>Timstock</p>	<p>Lärare X är oftast tydlig och konkret:</p> <p>”jag kommer om fem minuter” och ställer time-timern.</p>	<p>I klassrum 2 och 5 finns:</p> <p>klocka</p> <p>time-timer</p> <p>timstock</p>

DET DUBBLA EMPATIPROBLEMET

Man brukar prata om att individer med autism brister i förmågan att sätta sig in i andras perspektiv men lika svårt kan det vara för neurotypiker att förstå upplevelsevärlden hos dem som har autism. Det kräver ödmjukhet.

Dr Damian Milton